

Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată

Cine rămâne în afara dezvoltării locale?

Chișinău, 2011

Această broșură a fost comandată de către Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată (PCDLI) al Guvernului Republicii Moldova, Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) și Entității Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women), finanțat de către Guvernul Suediei.

Textul broșurii a fost elaborat de către Alexei Buzu, Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare” (CPD).

Opiniile exprimate în această publicație nu reflectă neapărat punctele de vedere ale UN Women, PNUD sau ale Guvernului Suediei.

Fotografii: Igor Schimbător, Anastasia Divinskaya, Claude Cahn, John McConnico

Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată aduce mulțumiri tuturor celor care au contribuit la organizarea sesiunilor foto în comunitățile pilot ale programului: Cosmina Novacovici, Antonina Vacarciuc, Olga Goja, Svetlana Sava, Natalia Golubțov, Valentina Corotna, Elena Josan, Elena Arion, Nadejda Ceban, Larisa Cornenco, Larisa Casian, Angela Vancea, Andrei Leașco, Natalia Berzan, Zurab Sopromat, Ecaterina Burlac și Nina Doban.

Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) este o organizație ONU, care promovează egalitatea de gen și abilitarea femeilor. În calitate de lider mondial pentru femei și fete, UN Women lucrează pentru accelerarea progresului de satisfacere a necesităților lor la nivel mondial.

Pentru mai multe informații vă rugăm să vizitați: www.unwomen.org

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) reprezintă rețeaua globală de dezvoltare a Națiunilor Unite, care pledează pentru schimbare și conectează țările la cele mai bogate resurse materiale și de cunoaștere, pentru a ajuta oamenii să trăiască mai bine. Pe măsură ce statele își dezvoltă capacitățile locale, ele beneficiază de experiența PNUD și a întregii sale game de parteneri.

Pentru mai multe informații vă rugăm să vizitați: www.undp.md și www.undp.org.

Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată

Cine rămâne în afara dezvoltării locale?

Conținut

Lista abrevierilor 2

Introducere 3

Cine face parte din grupurile vulnerabile?.....4

Gospodăriile sărace 5

Persoanele în vârstă..... 13

Persoanele cu dizabilități..... 21

Minoritățile etnice 29

Persoanele de etnie romă.....37

Minoritățile religioase 45

Tinerii șomeri 53

Supraviețuitorii violenței bazate pe gen.....61

Supraviețuitorii traficului de ființe umane 62

Persoanele care trăiesc cu HIV 63

Lesbienele, homosexualii, bisexualii și persoanele transgender (LGBT).....64

Lista abrevierilor

ABDO	Abordarea Bazată pe Drepturile Omului
APL	Autoritățile Publice Locale
HIV/SIDA	Virusul Imunodeficienței Umane/Sindromul Imunodeficienței Dobândite
LGBT	Lesbiene, Homosexuali, Bisexuali și persoane Transgender
PCDLI	Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată
PIB	Produsul Intern Brut
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
UN Women	Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor
UNIFEM	Fondul Națiunilor Unite pentru Femei

Introducere

Această broșură a fost elaborată cu scopul de a ajuta cititorul să privească dezvoltarea locală dintr-o perspectivă diferită. Experiența Republicii Moldova în realizarea eforturilor de dezvoltare locală (programe, proiecte sau politici publice) s-a axat, cu preponderență, pe sprijinul oferit celor mai active și competitive grupuri comunitare (antreprenorii locali, liderii locali sau autoritățile locale).

În încercarea noastră de a susține și de a abilita comunitățile locale, suntem tentați să credem că, în efortul nostru, trebuie să fie implicați în primul rând, cei mai activi cetățeni. În unele cazuri, dezvoltarea locală nu ia în considerație nevoile și perspectivele celor săraci, ale persoanelor în etate, gospodăriilor conduse de femei, persoanelor cu dizabilități sau ale altor grupuri vulnerabile. Uneori, dezvoltarea locală oferă acestor grupuri beneficii sau oportunități reduse. Deși produsul intern brut a continuat să crească în 2008, rata sărăciei a crescut comparativ cu anul precedent, ceea ce demonstrează existența anumitor decalaje între indicatorii macro-economici și viața reală ale oamenilor.

Acesta este motivul pentru care trebuie să abordăm o nouă gândire cu privire la dezvoltarea locală. Atunci când decidem care sunt prioritățile dezvoltării locale, trebuie să ne întrebăm cine rămâne în afară, care grup este mai puțin vizibil și interesele căror grupuri sunt vitregite? Este important, de asemenea, să ne întrebăm dacă de această dezvoltare locală beneficiază în mod egal atât bărbații, cât și femeile; dacă dezvoltarea locală oferă celor săraci oportunități suficiente pentru a face față condițiilor economice dure; dacă noile servicii destinate comunității sunt accesibile persoanelor în etate sau copiilor din familiile cu venituri reduse și dacă minoritățile etnice și lingvistice dispun de oportunități egale pentru a-și face auzite necesitățile în cadrul proceselor de luare a deciziilor la nivel local.

Grupurile vulnerabile se vor afla în afara dezvoltării locale atâta timp cât necesitățile și constrângerile care induc excluziunea, discriminarea și marginalizarea nu vor fi luate în considerație. Astfel, trebuie să înțelegem nevoile și perspectivele celor care nu participă în procesul de luare a deciziilor. Broșura de față reprezintă un efort modest pentru a vă ghida spre atingerea acestui obiectiv.

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

Conceptul de vulnerabilitate recunoaște că, în pofida cadrului normativ, nu toți oamenii au posibilitatea să beneficieze pe deplin de drepturile care i se cuvin. Unii nu pot să beneficieze de drepturile lor, pe fondul unei discriminări pe bază de gen. Alții nu-și pot revendica drepturile din cauza dizabilității care o au, iar unora le este dificil să-și revendice drepturile din cauza vârstei pe care o au. Prin urmare, unele calificative precum dizabilitatea, venitul, sexul, religia, limba vorbită/etnia ar putea constitui principalele elemente de identificare a grupurilor vulnerabile.

Grupurile vulnerabile nu se identifică neapărat cu "grupurile social-defavorizate". Acestea nu au nevoie doar de subvenții sociale sau indemnizații. Starea de vulnerabilitate nu este provocată doar de sărăcie. În Moldova există grupuri care nu pot beneficia pe deplin de drepturile lor fie că acestea sunt HIV pozitive, fie pentru că împărtășesc o altă religie, fie că aparțin unei alte etnii sau altui gen, dar care reușesc să-și mențină o viață decentă. Astfel, este important să definim noțiunea de vulnerabilitate din punct de vedere al drepturilor omului (din cauza anumitor factori, membrii unor comunități nu pot beneficia pe deplin de anumite drepturi) și nu din perspectiva economică (din cauza anumitor factori, unii dintre membrii comunității sunt săraci).

În Moldova, în timp ce femeile se confruntă în general cu discriminarea de gen, anumite grupuri de femei sunt supuse și unor forme suplimentare de discriminare, excludere și marginalizare socială, bazate pe motive precum: vârsta, identitatea etnică sau religioasă, dizabilitate, etc.

Pe de o parte, acești factori afectează aceste grupuri minoritare de femei atât într-o proporție diferită, cât și într-un mod diferit față de cum îi afectează pe bărbați. De exemplu, femeile vulnerabile care aparțin grupurilor minoritare au o putere economică mai redusă decât bărbații sau decât femeile care nu fac parte din grupuri minoritare.

Pe lângă excluderea socială și discriminarea manifestate de restul majoritar al populației naționale, acestea pot fi discriminate și de către bărbații din comunitatea lor. Unele valori și practici tradiționale promovate în cadrul grupului pot contribui la perpetuarea rolurilor stereotipice ale femeilor, bazate pe ideea de inferioritate a acestora. Bărbații reprezentanți ai grupurilor minoritare care, de asemenea, suferă din cauza discriminării pe baza statutului lor de minoritate, pot recurge la violența în bază de gen, tocmai pentru a-și întări poziția lor dominantă (în familie, de exemplu), pentru a-și compensa frustrarea trăită în afara casei, unde este plasat pe o poziție inferioară. Este important, de asemenea, să înțelegem că dacă un grup este considerat mai vulnerabil, aceasta nu înseamnă că reprezentanții săi sunt în mod implicit incapabili să ia decizii sau nu sunt în stare să contribuie la dezvoltarea societății. Aceasta înseamnă că grupul respectiv se confruntă cu mai multe provocări (din cauza stigmatizării, a dizabilității, etc.), în comparație cu alte grupuri, în încercarea de a beneficia de drepturile ce le revin. Unele grupuri devin vulnerabile pentru că nu au acces la informații relevante, că le este prea greu să-și facă auzită vocea sau pentru că ceilalți nu recunosc discriminarea pe care le-o aplică. De aceea, atunci când vom aborda grupurile vulnerabile, ne vom orienta spre abilitarea acestora, ne vom concentra asupra responsabilizării factorilor de decizie și vom opera cu informații relevante în vederea extinderii cercului decidenților.

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

**gospodăriile
sărace**

gospodăriile sărace

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

Cele mai vulnerabile categorii sociale afectate de sărăcie sunt persoanele în vârstă, cei al căror venit provine doar din ocuparea forței de muncă în agricultură, familiile cu mulți copii și șomerii pe termen lung. La nivel local, există un risc sporit ca persoanele afectate de sărăcie să aibă acces limitat la serviciile de îngrijire a sănătății și de educație. Conform estimărilor, gospodăriile cu venituri mici cheltuiesc de 8 ori mai puțin pentru serviciile de sănătate și de 19 ori mai puțin pentru educație, comparativ cu cele bogate.

Două treimi din populația săracă a Moldovei locuiește în mediul rural. În 2008, rata sărăciei în Moldova a crescut din cauza creșterii pragului sărăciei în zonele rurale.

Un factor semnificativ al agravării situației privind sărăcia în sate a fost scăderea prețurilor produselor și serviciilor agricole, ceea ce a dus la diminuarea veniturilor din acest domeniu.

În al doilea rând, nivelul de sărăcie în zonele rurale a fost provocat de reducerea volumului remitențelor. Deși nu există diferențe semnificative în veniturile gospodăriilor administrate de femei sau de bărbați, se estimează că gospodăriile gestionate de femei sunt mai sărace decât celelalte, bărbații beneficiind și de un ajutor de șomaj, în baza unei calificări.

Potrivit estimărilor, gospodăriile administrate de femei tind să fie mai vulnerabile, fiind afectate mai ușor de sărăcie, deoarece femeile din familiile sărace întâmpină dificultăți în accederea la piața forței de muncă. Ocuparea unui loc de muncă de către femei este condiționată de posibilitatea frecventării unei unități de învățământ de către copiii din familia pe care ea o gestionează. În 2008, creșterea PIB-ului a fost de până la 7%, în timp ce pragul sărăciei absolute (suma tuturor cheltuielilor de consum pentru produse alimentare, bunuri nealimentare și servicii) a crescut până la 26,5%, de la 25,8% - în 2007. Aceasta înseamnă că în 2008 875 mii de oameni au avut un consum lunar de mai puțin de 945,9 lei. În 2009 rata sărăciei a rămas aceeași.

Atunci când reflectăm asupra planurilor sau proiectelor de dezvoltare locală este util să ne întrebăm: *Există vreun indiciu care să ne arate dacă copiii proveniți din familiile sărace frecventează sau nu școala primară sau instituția preșcolară? Există vreo diferență între frecvența la ore a băieților și cea a fetelor? Copiii și membrii gospodăriilor cu venituri mici au acces egal la serviciile de îngrijire medicală primară, asistență post-natală și de imunizare? Membrii gospodăriilor cu venituri mici au acces la informații cu privire la asistență și servicii sociale?*

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

gospodăriile sărace

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

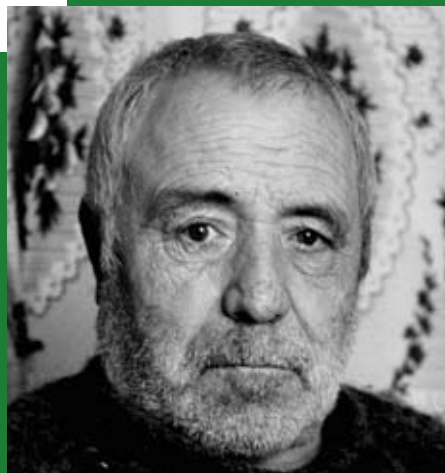

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

**Persoanele
în vârstă**

Persoanele în vârstă

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

S-a constatat că nivelul sărăciei în rândul familiilor de vârstă înaintată este mai ridicat. Rata sărăciei în rândul acestora a fost de 37,2% în 2008 și 2009, cu peste 10% mai mult decât media la nivel național. Conform estimărilor, în 2008, 40% dintre pensionari nu au avut un venit care să depășească pragul sărăciei. Valoarea pensiilor era mai puțin de 70% din venitul minim care să le asigure existența.

Persoanele în vârstă provenite din zonele rurale sunt extrem de vulnerabile din cauza resurselor limitate care să le asigure standarde normale de viață. Rata mortalității în rândul bătrânilor din mediul rural este mai mare în comparație cu persoanele în vârstă din mediul urban (64 din 1.000 decese - în mediul rural și 48 din 1.000 de decese - în mediul urban). Un număr foarte mare de persoane în vârstă nu beneficiază de măsuri elementare de îngrijire a sănătății (medicina geriatrică). La medicii geriatri se adresează 2,16 din 10.000 de persoane, în comparație semnificativă cu cifra de 3,9-4 din 10.000 înregistrată în alte țări.

Femeile în vârstă rămase singure sunt mai vulnerabile decât bărbații aflați în aceleași condiții. Acestea nu posedă proprietăți semnificative, au pensii mai mici (de cele mai multe ori ele nu au prestat o activitate remunerată sau au ieșit devreme la pensie, beneficiind doar de o pensie pentru limită de vârstă). La aceste cauze se mai adaugă și stereotipurile negative, urmările nefavorabile ale unor cazuri de văduvie, divorț sau violență bazată pe gen.

Atunci când reflectăm asupra planurilor sau proiectelor de dezvoltare locală este util să ne întrebăm: *Persoanele în vârstă își realizează dreptul la pensie și alte prestații sociale? Ce obstacole întâmpină în accesul la asistență medicală? Femeile în vârstă beneficiază de servicii adecvate de îngrijire a sănătății? Care este imaginea persoanelor în vârstă în comunitate? Sunt acestea percepute ca o potențială resursă sau dimpotrivă, ca o povară? Persoanele în vârstă au acces la informații relevante cu privire la procesul decizional din comunitate?*

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

**persoanele cu
dizabilități**

persoanele cu dizabilități

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

De cele mai multe ori, persoanele cu dizabilități sunt percepute mai degrabă ca subiecți de protecție, tratament special și asistență, decât subiecți cu drepturi egale. Există tendința de a le exclude în mod indirect din viața societății, oferindu-le școli speciale, locuințe sau mijloace de transport separate. Pe de altă parte, mai ales în zonele rurale, persoanele cu dizabilități au acces limitat la oportunități de educație și muncă, la viața culturală și socială a comunității, având acces fizic redus la principalele instituții comunitare.

În anul 2009, numărul de persoane cu dizabilități a depășit 176.700, fiind în creștere cu 2,1% față de anul 2008. Aproape 60% din aceste persoane locuiesc în zonele rurale.

Având în vedere că noțiunea de dizabilitate accentuează mai mult componenta medicală și de sănătate, decât cea de integrare socială, multe persoane cu dizabilități sunt forțate să părăsească piața muncii. În același timp, oamenii care îngrijesc persoane cu dizabilități (majoritatea fiind femei), se confruntă, de asemenea, cu dificultăți sporite în accesul pe piața forței de muncă. Astfel, familiile în care există persoane cu dizabilități se confruntă cu un risc înalt al sărăciei persistente – 28,6%, comparativ cu pragul sărăciei la nivel mondial – 26,5%. Un sondaj efectuat recent într-unul din raioanele Republicii Moldova a demonstrat că peste 90% din familiile în care există o persoană adultă cu dizabilități erau sărace.

Femeile cu dizabilități se confruntă cu riscuri și provocări adiționale. Situația precară a femeilor cu dizabilități le poate face vulnerabile la violența domestică în cazurile în care acestea sunt dependente din punct de vedere economic de partenerul lor sau de un membru de gen masculin al familiei. În unele cazuri, femeile cu dizabilități au acces limitat la serviciile de sănătate a reproducerii și pot fi mai puțin încurajate să acceadă la piața forței de muncă.

Atunci când reflectăm asupra planurilor sau proiectelor de dezvoltare locală este util să ne întrebăm: *Persoanele cu dizabilități sunt reprezentate în organele decizionale din comunitate? Persoanele cu dizabilități au acces la toate facilitățile publice, prin intermediul sistemului de transport accesibil pentru ele? Persoanele cu dizabilități sunt active pe piața locală a muncii? Bărbații și femeile cu dizabilități prezintă situații diferite la nivel de comunitate? Copiii cu dizabilități frecventează școală sau grădinița din localitate?*

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

**minoritățile
etnice**

minoritățile etnice

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

În 2009, 25% din numărul populației era reprezentată de minoritățile etnice: 8% - ucraineni, 6% – ruși, 4% – găgăuzi, 2% – bulgari. Aproximativ 11% au menționat limba rusă ca fiind limbă maternă, 6% – limba ucraineană, 4% – limba găgăuză, 1,6% – limba bulgară.

Sistemul de învățământ din Republica Moldova se bazează pe principiul educației monolingve. Pentru minoritățile etnice procesul de învățământ se efectuează în limba rusă. Doar 374 de copii beneficiază de predare în limba ucraineană, ceea ce reprezintă 0,06% din numărul copiilor ucraineni, iar 171 copii studiază parțial în limba bulgară, constituind 0,02% din numărul total. Limba ucraineană, în calitate de disciplină separată, este studiată în 37 de școli (5.984 de copii), iar limba bulgară – în 30 de școli (7.925 de copii).

În unele cazuri, la nivel local, minoritățile etnice nu-și pot exprima pe deplin identitatea lor culturală. Fondurile locale alocate pentru cultură și educație nu sunt axate întotdeauna pe cultivarea și promovarea valorilor culturale ale minorităților în cadrul comunității. Inclusiv accesul la mijloacele media locale al acestora este dificil. Folosirea limbii ucrainene în mijloacele de informare în masă din Moldova (presa scrisă, radio și televiziune) este nesemnificativă în comparație cu ponderea populației ucrainene în structura națională a țării.

Atunci când reflectăm asupra planurilor sau proiectelor de dezvoltare locală este util să ne întrebăm: *Care este nivelul reprezentării minorităților etnice în cadrul organelor de decizie locale, în raport cu proporția acestora în rândul populației din întreaga comunitate? Ce procent din numărul copiilor reprezentanți ai minorităților etnice au acces la studii în limba lor maternă? Minoritățile etnice sunt în stare să-și mențină și să-și dezvolte cultura lor și să-și păstreze elementele esențiale ale identității: religia, tradițiile și patrimoniul cultural?*

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

persoanele de etnie romă

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

**persoanele
de etnie
romă**

persoanele de etnie roma

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

Romii reprezintă un grup vulnerabil particular în cadrul minorităților etnice. De aceea, este important să evidențiem vulnerabilitățile specifice cu care se confruntă aceștia. Din cauza stigmatizării și a stereotipurilor, familiile de romi și copiii romi sunt discriminați, fiind vulnerabili în fața a numeroase riscuri. Conform estimărilor, rata șomajului în rândul romilor este cu 50% mai înaltă, comparativ cu majoritatea populației. Fiecare al doilea rom trăiește în sărăcie extremă, în timp ce șase din zece romi – în sărăcie absolută. Aproximativ 61% dintre persoanele de etnie romă supraviețuiesc cu mai puțin de 2 dolari SUA pe zi (pragul internațional al sărăciei) și peste 80% din gospodăriile romilor nu sunt conectate la apă curentă, și nici nu au o baie sau toaletă.

Romii se confruntă cu dificultăți în accederea la servicii și asistență socială, ca urmare a procesului complex de înregistrare, care necesită documente de identificare, un domiciliu stabil, etc. Atitudinea discriminatorie față de romi, adoptată la scară largă în cadrul societății, reprezintă o provocare suplimentară. Cea mai mare parte a comunităților de romi sunt plasate la periferia localităților sau chiar în afara acestora, ceea ce prezintă dificultăți suplimentare la accesarea serviciilor comunitare de bază.

Copiii romi se confruntă cu aceleași dificultăți în ceea ce privește accesul la procesul de educație. Nivelul de înmatriculare a copiilor romi în școlile primare este sub 70%, iar în școlile medii – sub 50%. Fiecare al cincilea rom nu știe să scrie, nici să citească; trei din zece persoane de etnie romă au doar studii primare, iar altele trei (din zece) au doar studii medii (inclusiv studii incomplete sau profesionale). Studiile superioare reprezintă un fenomen destul de rar pentru acest grup etnic, reprezentând doar la 4% din totalul populației rome, comparativ cu procentul de 38% pe care îl constituie aceasta, în raport cu populația majoritară.

Femeile de etnie romă sunt vulnerabile cu atât mai mult cu cât sunt expuse unor riscuri sporite de excludere socială și de sărăcie, atât în comparație cu bărbații din comunitatea lor, cât și cu femeile din etnia majoritară. Problemele cu care se confruntă vizează accesul la piața forței de muncă, la educație și la serviciile sociale. Femeile de etnie romă beneficiază sporadic de serviciile de sănătate reproductivă, disponibile la nivel de comunitate. Din cauza stereotipurilor legate de gen, este mult mai probabil ca o fată de etnie romă să părăsească școala mai devreme decât un băiat rom.

Atunci când reflectăm asupra planurilor sau proiectelor de dezvoltare locală este util să ne întrebăm: *Există statistici disponibile privind existența romilor și a situației romilor la nivel de comunitate? Copiii romi (băieți și fete) se confruntă cu dificultăți în frecventarea școlii din comunitate din cauza lipsei de resurse pentru procurarea îmbrăcăminte, rechizitelor școlare, manualelor, pentru taxele de studii, precum și din cauza atitudinilor discriminatorii existente în rândul personalului școlii, a lipsei mijloacelor de transport sau a actelor de identitate? Ce servicii sociale sau beneficii primesc romii în comparație cu alt grup din comunitate? Femeile de etnie romă beneficiază de servicii de îngrijire a sănătății, mai ales când acestea sunt însărcinate?*

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

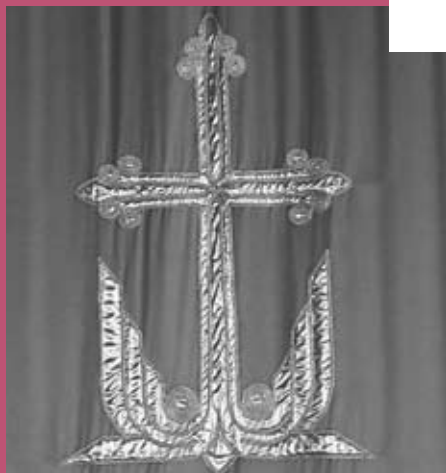

minoritățile
religioase

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

**minoritățile
religioase**

minoritățile religioase

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

Conform estimărilor, peste 10% dintre moldoveni sunt neortodocși. În virtutea faptului că legile naționale trebuie să prevadă procese simplificate de înregistrare a confesiunilor religioase și să liberalizeze accesul grupurilor religioase la locurile publice, unica cerință față de acestea fiind ca grupurile respective să coordoneze, în prealabil, cu autoritățile locale locul desfășurării reuniunilor. În unele cazuri, aceste prevederi nu au fost respectate. În unele comunități, autoritățile locale impun restricții pentru grupurile comunitare neortodoxe în ceea ce privește locașurile destinate desfășurării ritualurilor specifice religiei lor. De asemenea, unele grupuri religioase minoritare continuă să întâmpine dificultăți în procesul de înregistrare.

Există cazuri în care minoritățile religioase au fost hărțuite (de exemplu, prin confiscarea literaturii religioase și a certificatului de înregistrare, prin amestec în ceremoniile de pomenire sau funeralii, distrugerea simbolurilor sfinte), iar poliția locală nu a intervenit să adopte măsurile necesare.

Aici mai putem adăuga orice alte forme de discriminare, de excludere socială sau de marginalizare a credincioșilor neortodocși; de exemplu, situațiile cu care se confruntă în școli elevii care provin din asemenea etnii religioase, sau neacceptarea tradițiilor și ritualurilor neortodoxe în ceremoniile funerare sau al înregistrării oficiale a căsătoriilor în sediul primăriei?

Atunci când reflectăm asupra planurilor sau proiectelor de dezvoltare locală este util să ne întrebăm: *Minoritățile religioase pot să-și mărturisească pe deplin credința și convingerile religioase în comunitate? Minoritățile religioase au locașuri pentru săvârșirea ritualurilor religioase în comunitate? Administrația publică, instituțiile de învățământ și liderii locali sensibilizează opinia publică din comunitate vizavi de toleranța religioasă?*

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

**tinerii
șomeri**

tinerii

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

Atunci când ofertele pe piața forței de muncă sunt limitate, iar concurența între persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă – destul de acerbă, spargerea cercului vicios pentru tinerii din așa-zisa categorie “fără un loc de muncă nu ai experiență – nu ai experiență, nu ai loc de muncă” este o încercare descurajatoare. Iar această tendință a fost acutizată de crizele economice declanșate începând din anul 2008. Doar 22% dintre tineri și-au găsit un loc de muncă imediat după absolvirea unei instituții de învățământ. Tinerii lipsiți de calificarea profesională, medie sau superioară, care nu corespunde cererii pieței forței de muncă, au tendința să fie repartizați în pozițiile inferioare în sistemul de angajare. În primul trimestru al anului 2009, nivelul șomajului în rândul tinerilor a fost de 17% în mediul rural și de 15% – în mediul urban. Rata șomajului în rândul tinerilor bărbați (aproximativ 18%) este mai înaltă decât pentru femeile tinere (14%).

Datele oficiale disponibile nu atestă disparități specifice de gen între tinerii șomeri, ceea ce necesită investigații suplimentare în vederea analizării fenomenului șomajului tinerilor din perspectiva de gen.

De cele mai multe ori, la nivel local, statisticile privind șomajul în rândul tinerilor nu sunt fiabile, deoarece mulți tineri refuză să se înregistreze la Agențiile Teritoriale pentru Ocuparea Forței de Muncă. Potrivit estimărilor, doar 50% dintre tinerii șomeri sunt înregistrați oficial. Se întâmplă acest lucru deoarece ei nu cunosc beneficiile înregistrării la agenții sau pentru că sunt descurajați de oportunitățile limitate de angajare și/sau de salariile mici.

Ca urmare, un fenomen îngrijorător este numărul mare de tineri șomeri care rămân în afara ariei de acoperire a serviciilor oferite de către Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă. Faptul că un număr remarcabil de tineri nu au posibilitatea să profite de anumite oportunități de recalificare profesională poate avea urmări destul de grave. Totodată, mulți tineri decid să se antreneze în activități informale, fără să beneficieze de protecție socială, medicală și juridică adecvată.

Atunci când reflectăm asupra planurilor sau proiectelor de dezvoltare locală este util să ne întrebăm: *Care este numărul estimat al tinerilor șomeri? Care este gama de informații și programe pe piața forței de muncă destinate tinerilor șomeri, în special celor care nu au studii superioare sau calificări înalte? Există programe specifice pentru tineret, destinate șomerilor tineri, în comunitate și care sunt efectele acestora?*

supraviețuitorii violentei bazate

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

supraviețuitorii violentei bazate pe gen

În Republica Moldova, una din patru femei, cu vârsta cuprinsă între 16-35 de ani, suferă de violență domestică. Este cea mai răspândită formă de violență cu care se confruntă femeile în Moldova. Potrivit estimărilor, în cele mai multe cazuri de violență în familie agresorul este soțul (69%). Alte estimări demonstrează că 22,8% dintre femeile angajate în câmpul muncii au fost supuse hărțuirii sexuale.

La nivel de comunitate, există un risc sporit de cazuri de violență domestică, care nu sunt raportate organelor competente. Deseori, cazurile de violență în familie sunt calificate drept infracțiuni administrative, deoarece nu corespund cerințelor necesare pentru intentarea procedurii penale. Cele mai multe cazuri de violență în familie nu sunt raportate din cauza rușinii, fricii și stigmatizării, a necunoașterii legilor existente, a procedurilor juridice și serviciilor juridice sau, pur și simplu, pentru că cetățenii nu au încredere în sistemul de justiție.

Mai mult de jumătate dintre victimele violenței domestice nu apelează la ajutor. De asemenea, în cazurile de hărțuire sexuală, 43% dintre femeile angajate în câmpul muncii nu au întreprins nimic, nu au raportat incidentul, în timp ce majoritatea (65%) au recunoscut că instigatorii hărțuirii nu au fost pedepsiți.

Practica demonstrează că în majoritatea situațiilor femeile cu mulți copii, lipsite de independență materială, sunt mult mai predispuse violenței domestice și au mai puține șanse ca să evite asemenea situații.

Atunci când reflectăm asupra planurilor sau proiectelor de dezvoltare locală este util să ne întrebăm: *Membrii comunității vorbesc deschis despre violența domestică sau aceasta este considerată o chestiune privată a familiei? Femeile raportează cazurile de violență sau abuz în familie? Autoritățile locale au pus în aplicare un cadru normativ comunitar, axat pe protecția victimelor și membrilor familiilor acestora? În ce mod abordează poliția această problemă, la nivel local?*

supraviețuitorii traficului de ființe umane

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

supraviețuitorii traficului de ființe umane

Nu există cifre absolute cu privire la fenomenul traficului, întrucât multe victime nu sunt identificate, nici în țările de destinație, nici în Moldova, ca urmare a schimbărilor căilor de trafic, a temerilor legate de stigmatizarea pe care ar suferi-o ulterior, a nivelului redus al respectului față de sine și a neîncrederii în organele abilitate să aplice legea. Cu toate acestea, în perioada 2000-2008, numărul total de persoane asistate, afectate direct de traficul de ființe umane (victime și copii lor), a fost de 5.183.

Potrivit datelor oficiale disponibile, cel puțin 70% dintre victimele traficului provin din familii categorisite ca fiind sărace sau foarte sărace. 65% din acestea invocă șomajul ca motiv principal pentru plecarea în străinătate, iar 70-95% au fost victime ale violenței în familie, înainte de a fi traficate.

Victimele traficului de ființe umane sunt vulnerabile în fața violenței domestice. 80% dintre fetele și femeile traficate din Moldova au fost supuse violenței în familie, atât înainte de a fi traficate, cât și după întoarcerea lor acasă.

Mai mult decât probabil, la nivel local, se atestă un cadru insuficient sau inexistent de prevenire și abordare a cazurilor de trafic de ființe umane. De cele mai multe ori, serviciile de asistență a victimelor, cum ar fi adăposturi, asistență medicală sau consiliere, sunt disponibile doar într-un număr limitat de locații. Din cauza stigmatizării care li se aplică, victimele traficului de ființe umane rareori revin în comunitatea lor, iar neavând acte de identitate, acestea se confruntă cu provocări și probleme suplimentare în accesul la locuințe și piața forței de muncă.

Atunci când reflectăm asupra planurilor sau proiectelor de dezvoltare locală este util să ne întrebăm: *La nivel local există date privind cazuri de trafic de ființe umane? Aceste cazuri sunt raportate autorităților locale? Care este nivelul de informare cu privire la acest aspect în cadrul comunității? Autoritățile publice locale dispun de cunoștințe suficiente despre fenomenul traficului de ființe umane? Există inițiative active sau proiecte cu privire la traficul de ființe umane în comunitate? Acestea sunt sprijinite/încurajate de către autoritățile locale?*

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

persoanele care trăiesc cu HIV

La sfârșitul anului 2010, prevalența comparativă a HIV în Republica Moldova a constituit 155,94 de cazuri la 100 de mii de locuitori. Potrivit statisticilor oficiale, persoanele cele mai afectate de HIV/SIDA sunt cele cu vârste cuprinse între 15 și 39 de ani, fiind primul an din istoria Moldovei în care femeile reprezintă 51,56% din cazurile nou descoperite. În ansamblu, începând cu anul 1987, proporția bărbaților care trăiesc cu HIV depășește 60%. Începând cu anul 2002, procesul epidemic al infectării cu HIV se caracterizează printr-o creștere a cazurilor de transmitere heterosexuală (85,93% în anul 2010, comparativ cu 48,2% în anul 2004). De asemenea, datele demonstrează că majoritatea persoanelor HIV pozitive sunt înregistrate în mediul urban (60,74% din cazuri nou descoperite în 2010). Rămâne de stabilit dacă aceste date reflectă realitatea sau denotă imperfecțiunea sistemului de identificare a cazurilor de infectare cu HIV/SIDA în mediul rural.

Persoanele care trăiesc cu HIV sunt vulnerabile din cauza stigmatizării și a discriminării, care rezultă din statutul lor HIV real sau perceput. Divulgarea acestui statut sporește șansele discriminării la locul de muncă, reduce accesul la tratament medical și la obținerea unei locuințe. În majoritatea comunităților rurale din Moldova populația are acces limitat la informație, educație și consiliere cu privire la HIV/SIDA. De asemenea, la nivel comunitar, există un risc sporit ca persoanele HIV pozitive să fie excluse și stigmatizate, ceea ce îi descurajează să solicite tratamentul medical specific și serviciile sociale la care au dreptul.

Pe parcursul ultimilor ani s-a conturat o tendință de „feminizare” a infecției cu HIV. Conform estimărilor, femeile sunt supuse unui risc mai mare de infectare decât bărbații, în timp ce rata de transmitere este de 10 ori mai mare de la bărbați la femei, decât de la femei la bărbați. Femeile și fetele tinere sunt mai vulnerabile la posibilitatea infectării cu HIV, pentru că nu reușesc întotdeauna să-și convingă partenerii să practice relații sexuale protejate. Cu toate că la începutul declanșării epidemiei majoritatea persoanelor HIV pozitive erau bărbați, în ultimii ani, însă, a fost înregistrată o creștere a proporției femeilor infectate cu acest virus. „Feminizarea” epidemiei se reflectă prin creșterea numărului de femei care trăiesc cu HIV de la 26,5% - în anul 2001 la 43,9% - în anul 2009.

Atunci când reflectăm asupra planurilor sau proiectelor de dezvoltare locală este util să ne întrebăm: *Există programe/proiecte de educare a comunității cu privire la HIV/SIDA? Ce fel de servicii și activități de consiliere pentru persoane potențial infectate cu HIV sunt disponibile pentru membrii comunității? Care este nivelul de acceptare sau stigmatizare a persoanelor cu HIV/SIDA în comunitate? Există programe sau informații privind sănătatea reproductivă pentru tinerii băieți și fete din comunitate?*

lesbienele, homosexualii, bisexualii și persoanele transgender (LGBT)

Cine face parte din grupurile vulnerabile?

**lesbienele,
homosexualii,
bisexualii și
persoanele
transgender
(LGBT)**

Lesbienele, homosexualii, bisexualii și persoanele transgender (LGBT) se confruntă cu cel mai ridicat nivel de stigmatizare și discriminare. Declarațiile și acțiunile homofobe sunt acceptate la scară largă și făcute publice prin mass media, nefiind niciodată condamnate de către politicieni sau formatorii de opinie publică.

La nivel local, tema LGBT este considerată tabu; lipsește educația și informarea relevantă, iar majoritatea populației adoptă o atitudine preconcepțuit negativă față de acest grup. Pe parcursul ultimilor trei ani, autoritățile locale au refuzat sau efectiv nu au reușit să asigure securitatea în desfășurarea demonstrațiilor anuale ale LGBT, considerându-le imorale. Sunt înregistrate cazuri frecvente de discriminare din partea autorităților față de persoanele care își afișează deschis identitatea sexuală. Comunitatea LGBT se confruntă cu o creștere a cazurilor de discriminare în ce privește accesul acestei categorii la serviciile de îngrijire a sănătății, la serviciile sociale și în angajarea în câmpul muncii. Însă aceste cazuri sunt rareori documentate și raportate instituțiilor abilitate.

Atunci când reflectăm asupra planurilor sau proiectelor de dezvoltare locală este util să ne întrebăm: *Conceptul de LGBT este corect înțeles în comunitate? Homosexualii și lesbienele se bucură de aceleași drepturi și oportunități ca heterosexualii, în ce privește etalarea identității lor sexuale? Poliția locală depune suficiente eforturi pentru protejarea comunității locale a LGBT? Persoanele LGBT se bucură de același nivel de acces la sistemul de asistență medicală ca și ceilalți membri ai comunității, inclusiv la serviciile de sănătate a reproducerii?*

Referințe:

1. Studiu asupra vulnerabilității, Taxonomia și posibilele implicații ale politicilor de descentralizare asupra grupurilor vulnerabile din Moldova, Sergiu Ostaf, Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului (CReDO), 2011.
2. Raport privind sărăcia și impactul politicilor, Ministerul Economiei al Republicii Moldova, 2008.
3. Actualizarea sărăciei Moldovei. Raport Nr. 35618-MD, Banca Mondială, 2006.
4. Al Doilea Raport Național privind Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova, Guvernul Republicii Moldova, 2010.
5. Monitorului Social, „Necesități în dezvoltarea unui sistem național de asistență medicală pentru persoanele vârstnice”, IDIS „Viitorul”, 2010.
6. Raportul alternativ privind implementarea Convenției-cadru pentru protecția minorităților, Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului (CReDO), 2004.
7. Proiectul Strategiei privind incluziunea persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, 2008.
8. Femeile minorităților etnice și rome din Europa: Un caz privind egalitatea de gen? Direcția Generală pentru Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Egalitate de Șanse a Comisiei Europene, 2010.
9. Identificarea factorilor care determină excluderea populației de etnie romă din Republica Moldova de la serviciile publice, Cosmina Novakovici, Consultant International UNFPA.
10. Raportul Departamentului de Stat al SUA privind libertatea religioasă, 2010.
11. Raport al Republicii Moldova cu privire la punerea în aplicare a obiectivelor de dezvoltare stabilite în comun la nivel internațional și ODM. Reuniunea ministerială anuală a Consiliului Economic și Social (ECOSOC) al Națiunilor Unite din 2010.
12. „Femeile în situații de risc din Republica Moldova: sondaj reprezentativ național”, Winrock International, 2005.
13. Fenomenul hărțuirii sexuale în Republica Moldova, Centrul “Parteneriat pentru Dezvoltare”, 2007.
14. Notă directoare: CEDAW și femeile care se confruntă cu multiple forme de discriminare, proiect, UNIFEM, 2010.
15. Vulnerabilitatea femeilor din Republica Moldova la HIV și SIDA, Centrul Național de Management în Sănătate, 2010.
16. Șomajul tinerilor și sărăcia în Republica Moldova: situația actuală și răspunsuri posibile, Nick Maddock și Lovita Ramguttee, 2009.
17. Femei și bărbați în Republica Moldova. Breviar Statistic, Biroul Național de Statistică, 2009.

Despre Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată (PCDLI)

În 2010, Guvernul Republicii Moldova, PNUD și UN Women au lansat Programul Comun Dezvoltare Locală Integrată (PCDLI), finanțat de către Guvernul Suediei.

Obiectivul de dezvoltare al PCDLI este de a acorda asistență Republicii Moldova pentru a asigura ca grupurile vulnerabile din zonele urbane și rurale sărace să profite de oportunitățile de dezvoltare socio-economică durabilă prin intermediul unor politici locale și regionale adecvate implementate de administrațiile publice locale și partenerii lor într-un mod bazat pe drepturile omului și sensibil la dimensiunea de gen.

PCDLI contribuie la îmbunătățirea cadrului politic și legal, precum și la sprijinirea sistemelor și procedurilor administrative – activități axate pe transferul eficient de competențe către autoritățile publice locale, pe descentralizare și promovarea rolului APL în luarea deciziilor prin intermediul a patru componente: Consiliere și promovare de politici, Guvernare locală și participare, Abilitarea comunităților, Transnistria și zona de securitate.

Pentru a promova dezvoltarea bazată pe drepturile omului și sensibilă la gen la nivel regional și local, partenerii programului plasează abordarea bazată pe drepturile omului (ABDO), abordarea integratoare a egalității de gen și abilitarea femeilor în centrul tuturor activităților programului.

Casa ONU
Str. 31 August 1989, 131
MD-2012 Chișinău
Republica Moldova
www.un.md